

Jatkuvuuden turvaaminen opetuksessa

Kommenttipuheenvuoro

3.9.2025, Ari Korhonen, Kuntaliitto

Mitä Kuntaliitto tekee?

- Turvallinen ja kriisinkestävä kunta –verkosto
 - Turvallinen ja kriisinkestävä kunta -verkosto (TKK) on kuntien riskienhallinta-, turvallisuus- ja varautumistyötä tukeva verkosto. Kuntaliitto hallinnoi verkostoa ja varmistaa edellytykset sen toiminnalle.
 - Verkoston tavoitteena on kehittää kuntien turvallisuuskulttuuria, turvallisuusjohtamista ja riskienhallintaa sekä lisätä turvallisuus- ja varautumistyön merkitystä ja vaikuttavuutta osana yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta.
 - Verkosto on tarkoitettu kuntien henkilöstölle, ja se tarjoaa asiantuntijoille mahdollisuuden verkostoitumiseen ja keskusteluun. Jäsenmäärä on tällä hetkellä yli 600 henkilöä noin 270 kuntaorganisaatiosta.
- Ylläpidetään laajinta kunta-alan varautumisen oheistus-, koulutus, neuvonta- ja edunvalvontakokonaisuutta (ks. <https://www.kuntaliitto.fi/yhdyskunnat-ja-ymparisto/kuntien-varautuminen-ja-turvallisuus>)
 - Kuntayhteistyö, Kunta-hyvinvointialue yhdyspinnat, Viranomaisyhteistyö, Valtionhallinnon yhteistyö, Kansainvälinen yhteistyö (mm. Nordic network, EU-vaikuttaminen)

1. Koulujen sijainti, alueen suunnittelu ja kaavoitus

- Koulujen tulee sijaita turvallisella alueella, joka on helposti saavutettavissa
- Turvalliset ja selkeästi rajatut saattoliikennealueet, pysäköintialueet sekä selkeä liikennejärjestely, joka estää onnettomuudet koulun läheisyydessä.
- Leikkialueiden ja pihojen turvallinen suunnittelu: tilat, joissa oppilaat voivat olla valvotusti ilman liikennevaaroja
- Rakennuksen sijoittelu tontilla tulee olla sellainen, että se mahdollistaa hyvät ja turvalliset liikenteelliset kulkuyhteydet ja myös hälytysajoneuvojen pääsyn alueelle
- Kaavoituksella huolehditaan tarpeellisesta alueen suunnittelusta myös turvallisuuden näkökulmasta

2. Rakenteellinen turvallisuus

- Paloturvallisuus: Hyvä ilmanvaihto, palonilmaisimet, sprinklerijärjestelmät ja selkeästi merkatut hätäpoistumistiet.
- Rakenteiden kestävyys: Rakennusmateriaalien turvallisuus ja kestävyys, sisäilmaongelmien ennaltaehkäisy
- Kosteudenhallinta ja home-riskien ennaltaehkäisy ovat keskeisiä terveyteen liittyviä tekijöitä.

3. Häätälanteisiin varautuminen

✓ Huomioidaan turvallisuuskysymykset jo suunnitteluvaiheessa

- Riittävä määrä hätäpoistumisteitä ja selkeät opasteet, jotka ohjaavat hätäuloskäynneille, selkeä ja helposti ”navigoitava” pohjaratkaisu
- Hissien ja portaikkojen suunnittelu siten, että ne eivät ole ainoita kulkureittejä, jos joku niistä ei ole käytettävissä häätälanteessa.
- Esteettömät hätäpoistumistiet, jotka mahdollistavat myös liikuntarajoitteisten oppilaiden ja henkilökunnan turvallisen poistumisen.
- Säännölliset harjoitukset eri häätälanteiden, kuten tulipalon, väkivaltatilanteen tai muun nopean rakennuksesta poistumisen tai väestönsuojelutilaan siirtymisen varalle.
- Ensiapuvälineet ja -koulutus: Henkilökunnan tulee osata käyttää ensiapuvälineitä, jotka ovat helposti saatavilla koulun eri osissa.

4. Turvajärjestelmät, kameravalvonta

- Kameravalvonta ja kulunvalvontajärjestelmät, jotka estävät ulkopuolisten pääsyn tiloihin (tekoälyn hyödyntäminen kehitymässä)
- Lukitusjärjestelmät, jotka mahdollistavat tilojen lukitsemisen nopeasti esimerkiksi väkivallanuhan ilmetessä
- Hälytysjärjestelmät, joilla voidaan ilmoittaa välittömästi hätätilanteista henkilökunnalle ja oppilaille
- Järjestelmät, joilla yhteydenpito on mahdollista myös muihin alueen kouluihin, kunnan johtoryhmään (esim. Secapp tai vastaavat)
- Sähkö-, lämpö-, ja vesiliittymät + varavoima (jo rakennusvaiheessa!)

5. Äkilliset väkivaltatilanteet

- Toimintaan äkillisissä väkivaltatilanteissa on varauduttu, toimintaohjeet ovat ”selkäytimessä” ja niitä on harjoiteltu
- Ennaltaehkäisevä tunnistaminen
 1. Toimintaohjeet vaaratilanteissa
 2. Kriisitilanteiden viestintämalli
 3. Turvakartat
 4. Suojautuminen ulos / sisälle
 5. Koulun turvallisuusorganisaatio
 6. Koulun kriisiryhmä
 7. Jälkipurku (defusing opettajille ja oppilaille), psykososiaalinen tuki

6. Normaalioolojen häiriötilanteet

- Toiminnan keskeyttävät häiriötilanteet (esim.):
 - Sähkökatkot: varavoimakoneet (liittymät, sähkö, vesi, lämpö jo suunnittelu- ja rakentamisvaiheessa), toimintatavat sähkökatkoksen aikana, koulupäivän ajoittaminen valoisaan aikaan, suunnitelmat ruokapalveluiden osalta
 - Vesihäiriötilanteet – (useimmiten vain veden keittokehotus, jos vettä ei tule myös wc:n käyttö estyy, toimintasuunnitelma paikallisen vesihuollon kanssa)
 - Kaukolämmön tai jäähdytyksen ongelmat
 - Myrskyt
 - Koulukuljetusten ongelmat
 - Lakko
 - Ruokapalveluiden häiriötilanteet

7. Toiminta poikkeusoloissa

- Millainen on ko. kunnan sodanajan skenaario?
 - Sijainti
 - Asema (kansallisen turvallisuuden kannalta)
 - Lähettävä vai vastaanottava (evakuointi)
 - Joutuuko todennäköisesti pommituksen kohteeksi?

7. Toiminta poikkeusoloissa

1. Koulurakennuksia voidaan ottaa muuhun käyttöön (esim. väestönsuojelu, majoitus, sairaanhoito, puolustusvoimat).
2. Ilmahälytykset, suojautuminen, evakuointi.
3. Varautuminen sähkö- ja tietoliikennekatkoksiin: opetusta on voitava toteuttaa myös ilman digiyhteyksiä - ”perinteiset” oppimateriaalit ja opetusmenetelmät
4. Varautuminen sähkö-, lämpö- ja vesikatkoksiin - rakennusten käyttö eri vuodenaikoina (varavoima, ulkoinen veden ja lämmönsyöttö)
6. Koulupäivän ajoittaminen - sähkökatkokset ja pimeä aika
7. Opetusta voidaan joutua priorisoimaan: (päättöluokat ja ylioppilaskirjoituksiin valmistautuvat)
8. Opetussuunnitelmia voidaan supistaa tai mukauttaa
9. Kouluruokailun järjestäminen (ruoan huoltovarmuus, reseptiikan muutokset, valmistus ja kuljetukset)
10. Opetusta ja varhaiskasvatusta voidaan joutua keskittämään - silloin nämä tilat ja rakennukset tulee erityisesti varustaa mahdollisuuksilla toimia opetustiloina poikkeusoloissa.
11. Henkinen kriisinkestävyys (opettajat ja oppilaat)
12. 2-asteen koulutus (oppilaita voidaan kutsua Pv:n palvelukseen)
13. Opettajat ja VAP (opettajia voidaan kutsua Pv:n palvelukseen)

Väestönsuojelutehtävät

- Pelastuslain 65 §:n mukaisesti valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisen, laitoksen ja liikelaitoksen sekä muun julkisyhteisön vastuulla olevat *väestönsuojelutehtävät* ja *niihin varautuminen* kuuluvat niissä palvelevan viran- tai toimenhaltijan virkavelvollisuuksiin ja työsopimussuhteessa olevan henkilön tehtäviin.

9. Ennaltaehkäisy, turvallisuuksuunnittelu

- Kunnan turvallisuuksuunnitelma (suunnitelma tapaturmien, onnettomuuksien, rikosten ennaltaehkäisemiseksi ja turvallisuuden tunteen parantamiseksi, hytetu-suunnitelma) käyttöönottoa tulee edistää kunnissa ja hyvinvointialueilla
- Monialainen viranomaisyhteistyö, Ankkuri-toimintamalli, hoito syytteen sijaan -malli sekä muut ennaltaehkäisevät mallit
- Radikalisoitumisen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy

10. Hybridivaikuttaminen

- Tiedustelu, sabotaasiuhka ja pelonlietsonta
- Disinformaatio, somehaasteet
- Mielenpitojen polarisoituminen
- Henkinen kriisinkestävyys, tulevaisuuden usko

- Asioita ja ilmiöitä tulee käsitellä ja niistä tulee puhua
- Valveutuneisuus on tärkeää

Tulevaa

- Ikäluokkien pientyminen ja muuttoliike – tilanne polarisoituu erilaisten paikkakuntien välillä – toisaalla tilat ja resurssit ovat riittämättömät, toisaalla voi olla paljonkin väljää
- Vaikutukset varautumiseen tulevaisuudessa?